

i moderne ekonomske teorije«, a Wasilya Leontiefa upućuje na značaj marksističke ekonomije za suvremenu ekonomsku teoriju, dok rad Paula A. Samuelsona raspravlja o »marksističkoj ekonomiji kao o marksističkoj nauci«. Velika imena sociološke misli Zapada zastupljena su u četvrtom dijelu knjige. O pojmu društvene klase govori S. Ossowski, dok sociološku kritiku Marxa daje Ralph Dahrendorf. Poglavlje nosi naslov »Klase i klasni konflikti«. »Revolucija ili mirna promjena« naslov je drugog poglavlja. Proleter i revolucija kao proces, osnovne su jedinice napisao Harolda Rosenberga (»Proleterijat i revolucija«), te Lipseta (»Da li je stupnjevanje promjena moguće?«). Diktatura proleterijata i proleterska država, predmet su istraživanja H. Drapera i R. Tuckera. O budućnosti države raspravljaju Calvin B. Harver i George A. Brinkley. Predmet je rasprave konkretna država (Sovjetski Savez).

Svaki je dio knjige moguće analizirati odvojeno od drugog, što zavisi od interesa onog koji ovakvu knjigu uzima u ruke. Svako od navedenih poglavlja počinje uvodom kojega daje Michail Curtis. On navodi čitav niz pitanja koja služe kako pri sintetiziranju dijelova u cjelinu, tako i za parcijalno definiranje pojmova koji se navode.

Premda knjiga obrađuje klasične probleme marksizma koji do danas nisu izgubili na svojoj aktualnosti ona je vrijedan zbornik unutar kojeg nailazimo na različite stavove i uvjerenja pisaca, koji problemu pristupaju sa različitih strana. Zbornik, može se kazati, daje dosta materijala za analizu i razmišljanje.

Marija Paštar

Predrag Radenović

OSNOVI SOCIOLOGIJE

*razvoj, osnovni principi i zakonitosti
opšte teorije o društvu*

SLUŽBENI LIST SOCIJALISTIČKE

**FEDERATIVNE REPUBLIKE
JUGOSLAVIJE, U BEOGRADU**

januara 1972. g.

Kako i sam autor u uvodu napominje, »knjiga OSNOVI SOCIOLOGIJE — osnovni principi i zakonitosti opšte teorije o društvu — predstavlja deo izlaganja koje držim na tečaju OPŠTE SOCIOLO-

GIJE prema nastavnom programu na Tehnološko-metalurškom fakultetu Univerziteta u Beogradu« (3)

Knjiga je strukturirana u dva dijela, odnosno u devet poglavlja.

U prvom dijelu autor govori o predmetu i metodi sociologije i njenim odnosima sa drugim društvenim znanostima, o zakonitostima u društvenim pojavama (o specifičnosti zakona u društvenim pojavama, o mehanističkom i dijalektičkom determinizmu). Nadalje, autor govori o postanku i razvoju sociologije kao teorijske znanosti i razlikuje njen građanski i marksistički smjer. Govori o marksizmu kao o općoj teoriji naučnog socijalizma.

U drugom dijelu se govori o materijalizmu, idealizmu i principima dijalektičkog materijalizma, o historijskom materijalizmu koji važi kao »opšta sociološka teorija i metod«. I na kraju autor govori o društvenoj strukturi i njenim zakonitostima.

Čitajući ovih stotinu i četrdesetak stranica teksta, nismo se mogli oteti dojmu da se radi o štivu koje nas po mnogo čemu podsjeća na dobro nam znane i vjerovali smo, bar teorijski već zaboravljene, vulgarno-mehanicističke koncepte ekspliciranja društvenih fenomena.

Iako se autor u nekoliko navrata distancira od nazovi-dogmatskih interpretacija Marksove filozofske i sociološke misli, ipak niz temeljnih pitanja, na način kako su prikazana u ovoj knjizi, ostaju ispod razine stvaralačko-marksističke interpretacije. Indikativno je napomenuti da, iako autor govori o dogmatskoj apologetici, na sto i četrdesetak stranica ovoga rada, nigdje ne susrećemo čak niti pojam staljinizam. Također, iako se govori o otuđenju, sam pojam »teorija otuđenja« spominje se svega na dva mjesta (12. i 13. str.) i dakako ne na način po kojem bi ta, jedna od temeljnih kategorija u Marksa, toliko aktualna u suvremenoj sociologiji, bila shvaćena kao teorija društvenog razvoja čovjeka.

Nadalje, interesantno je da se o kategoriji moći, odnosno društvene moći (eksplicite), također izuzetno značajnom pojmu suvremene sociologije, gotovo uopće i ne govori. Pojam prakse (koji se, usput rečeno, pojavljuje kurzivom tek na jednom mjestu, str. 92) ostaje ispod razine poimanja prakse kao stvaralačke samodjelatnosti čovjeka i na na-

čin kako je u ovom radu prikazan, služi tek kao stanovita korekcija unutar relacija teorije odraza.

I na kraju, možda je ovo prigoda da postavimo pitanje: čemu ovakvi priručnici sociologije? U nas je bar na teorijskoj razini, u većine relevantnih znanstvenika, prevladana društvena misao dogmatsko-mehanicističke provenijencije. Iako studenti Tehnološko-metalurškog fakulteta Univerziteta u Beogradu (kojima je ovaj priručnik prema njegovom uvodu i namijenjen) nemaju iz čega (!), a iz nečega bi ipak trebali studirati, onda bi, čini nam se, ipak bilo bolje da im niti ovakav priručnik ne bude pri ruci. Celestin Sardelić

J. Ross Eshleman

PERSPECTIVES IN MARRIAGE AND THE FAMILY. TRENDS AND READINGS

Allyn and Bacon, Inc., Boston 1969

Na 770 stranica ove knjige nailazimo na opsežne teorijske uvodnike J. Ross Eshlemana pojedinim dijelovima knjige, te na niz članaka američkih sociologa i socijalnih psihologa koji tretiraju perspektive braka i porodice u SAD-u. Prema riječima editora, ova zbirka tekstova treba zadovoljiti slijedeće ciljeve: prikazati znanstveno područje sociologije porodice onako kako ga konceptualiziraju američki znanstvenici, na primjerima novijih istraživanja ukazati na osnovne referencijalne okvire sociologije braka i porodice, analizirati američku porodicu kao društveni sistem i kao društvenu grupu te prezentirati izbor kvalitetnih i konciznih tekstova koji su inače teško dostupni.

U I dijelu, koji nosi naslov *Teorija i odnošajni okviri braka i porodice*, istaknuta je distinkcija između »teorije« i »odnošajnog okvira« te identificirani strukturalno-funkcionalni (I. L. Reiss, »Univerzalnost porodice: konceptualna analiza«) i simboličko-interakcioni (A. R. Mangus, »Teorija i savjetovanje u bračnim problemima«) odnošajni okviri, kao oni koji se danas najčešće primjenjuju u proučavanju braka i porodice.

Američki porodični sistemi: društveno mijenjanje, manjinske grupe i utjecaj društvenih klasa naslov je II dijela koji

obuhvaća slijedeće priloge: »Stav Talotta Parsonsa prema mijenjanju američke porodice« (H. Rodman), »Srodničke veze: zanemarena struktura u suvremenoj konceptualizaciji porodičnog funkcioniranja« (M. B. Sussman — L. G. Burchnal), »Industrijalizacija i američka porodica: pogled unatrag« (F. F. Furstenberg, Jr.), »Američka porodica budućnosti« (R. Hill). Obrađujući različite porodične obrasce manjinskih grupa u suvremenom američkom društvu, J. A. Hostetler piše o Amish porodici, S. C. Lee — A. Batrud o Hutterite porodici, E. Herzog o crnačkoj a F. A. J. Ianni o porodici talijanskih doseljenika. Budući da se struktura američke porodice ne diferencira samo ovisno o etničkoj i rasnoj pripadnosti, nego i prema klasnoj pripadnosti, društvene klase se ovdje percipiraju kao subkulture koje determiniraju unutarporodičnu interakciju (J. R. Eshleman — C. L. Hunt, »Utjecaj društvene klase na obrasce porodične prilagođenosti oženjenih studenata«; M. L. Kohn, »Društvena klasa i odnosi roditelja i djece«; L. Rainwater, »Bračna seksualnost u četiri kulture siromaštva«).

Autori III dijela, *Osnivanje braka: predbračne strukture i procesi*, polaze od pretpostavke kulturne determiniranosti izbora bračnog druga. Tako A. B. Hollinshead piše o kulturnim faktorima u izboru bračnog druga, L. D. Barnett o istraživanjima brakova između partnera različite državnosti i različitih rasa, D. M. Heer o brakovima između Crnaca i bijelaca u SAD-u, a H. T. Christensen i K. E. Barber o vjerskoj homogenosti i heterogenosti. U američkom se društvu ljubav smatra osnovnim motivom za uspostavljanjem heteroseksualnih odnosa, posebno bračnih, pa S. M. Greenfield, A. C. Kerckhoff — K. E. Davis i J. F. Scott analiziraju pojedine faze udvaranja kao uvoda u brak, dok o predbračnim spolnim odnosima i mijenjanju seksualnih standarda pišu W. Simon — J. H. Gagnon, I. R. Reiss, H. Pope — D. D. Knudsen i H. T. Christensen.

Fokus IV dijela je na *Bračnim i porodičnim odnosima i obrascima porodične interakcije kroz životni ciklus* porodice. Analizirajući odnose između muža i žene te roditelja i djece u pojedinim fazama porodičnog životnog ciklusa, većina priloga tretira porodicu u datom vremenu, u želji da će na taj način čitalac lakše uočiti promjene kroz koje porodica prolazi tokom svog vijeka. O interakciji između mladih supružnika pišu J. R. Es-